

බුදුසසුන රජ හසුන කළ අධිරජ

අශෝක රජතුමා මෞර්ය වංශයට අයත් පාලකයෙකි. බුදුරදුන්ගේ ධාතු බෙදන අවස්ථාවෙහි පිප්ප්ලී වනයෙහි විසූ මෞර්යයන් ද ධාතූන් වහන්සේ ලබා ගත් බව සඳහන් වේ. මෙම වංශය පිළිබඳ නිවැරදි තොරතුරු ලැබෙන්නේ නන්ද රජ පෙළපතින් පසු බලයට පත් වන්දගුප්ත නම් මෞර්ය වංශික රජතුමාගේ සිට ය. ඔහු රජ වූයේ ක්‍රි.පූ. 4 වෙනි සියවසේ දී ය.

මෞර්ය රාජ වංශයේ ආරම්භක වන්දගුප්ත රජතුමාගෙන් පසු ඔහු පුත් බින්දුසාර රජ විය. දේවීවරුන් දහසය දෙනෙකු සිටි මේ රජුට පුත්‍රයෝ එකසිය එක් දෙනෙකු වූහ. වැඩිමහල් පුත්‍රයා සුමන ය. ධර්මා නම් දේවියගේ පුත්‍රයන් වශයෙන් දැක්වෙන්නේ අශෝක හා තිස්ස යන දෙදෙනා ය. පියා ජීවත් ව සිටිය දී යුවරජ වූ අශෝක අවන්ති රාජ්‍යය පාලනය කළේ ය.

බින්දුසාර රජතුමාගේ අභාවයෙන් පසු අශෝක රජ තනතුරට පත් විය. ඓතිහාසික වාර්තාවන්ට අනුව ඔහුගේ අභිෂේකය සිදු වූයේ පියාගේ මරණයෙන් අවුරුදු හතරක් ඇවෑමෙනි. මෙසේ වන්නට ඇත්තේ සිහසුන සඳහා අරගල ඇති වූ නිසා විය යුතු යි. මහාවංසය සඳහන් කරන අන්දමට තම සොහොයුරන් සමඟ සටන් වැදුණු බවත් තිස්ස සොහොයුරා හැර සෙසු සොහොයුරන් අනුව දෙනෙකු විනාශයට පත් කළ බවත් පෙනේ. වණ්ඩාශෝක යන නම එනිසා ලැබුණේ යයි සඳහන් කරනත් අභිෂේකයෙන් දහතුන් වැන්නෙහි පිහිටුවන ලද 5 වන ගිරි ලිපියෙහි සොහොයුරන් ගැන සඳහන් වන නිසා එම මතය පිළිගැනීම අපහසු ය. අශෝක රජතුමාගේ දේවීවරුන් අතර විදිසා දේවියගේ දරුවන් ලෙස මහින්ද කුමාරයාගේත් සංසමිත්තා කුමරියගේත් නම් සඳහන් ය.

පියා සතු රාජ්‍යයෙන් පමණක් සැහීමකට පත් නොවූ අශෝක අභිෂේකයෙන් අටවන අවුරුද්දේ දී කාලිංග දේශයට විරුද්ධව යුද වැදුණි. මේ වන විට හැට දහසක (60,000) පාබල හමුදාවක් ද හත්සියයක (700) ඇත් හමුදාවක් ද කාලිංගයන් සතු විය. අභිෂේකයෙන් දහතුන් වැන්නේ දී ලියූ 13 වන ගිරි ලිපියෙහි සඳහන් වන අන්දමට මෙම සටන නිසා කාලිංගයෝ එක්ලක්ෂ පනස් දහසක් (1,50,000) සිරභාරයට ද ලක්ෂයක් පමණ (1,00,000) ජීවිතක්ෂයට ද පත් වූහ. තවත් බොහෝ අය විනාශ වූහ. අන්තිමේ දී කාලිංග දේශය සියතට ගත් අශෝක එහි පාලනය යුව රජෙකු වෙත පැවරී ය.

අශෝක රජතුමා එතෙක් ඉන්දියාවේ කිසිදු පාලකයෙකුට අයත් නොවූ තරම් රාජ්‍යයන් යටත් කොට ගත්තේ ය. උතුරින් හිමාලය දක්වාත් දකුණින් ස්වර්ණගිරිය ඇතුළු ක්‍රිෂ්ණා, කුංගහදා නදී දක්වාත් බටහිරින් සුනාපරන්තය, සෞරාෂ්ට්‍රය, බටහිර අවන්තිය ඇතුළු අරාබි මුහුදේ නැගෙනහිර වෙරළ දක්වාත් නැගෙනහිරින් බ්‍රහ්මපුත්‍ර නදිය දක්වාත් වයඹින් ගාන්ධාරය ඇතුළු ප්‍රදේශයන් සීමා කොට අතිවිශාල රාජ්‍යයක් අශෝක රජු යටතේ පැවතුණි.

අශෝක රජතුමා ශ්‍රේෂ්ඨ අධිරාජයෙකු වූ අයුරු

බු.ව. 218 දී පාටලීපුත්‍ර නගරය අගනුවර කොට ගෙන බලයට පත් අශෝක රජතුමා බු.ව. 255 දක්වා පාලනය ගෙන ගියේ ය. මේ කාලය තුළ අනුගමනය කළ විවිධ ක්‍රියාවන් නිසා ලෝක ඉතිහාසයේ අශෝක අධිරාජයා ශ්‍රේෂ්ඨ පාලකයෙකු බවට පත්වේ.

යුදයෙන් රටවල් ජයගත හැකිව තිබිය දී, දිග්විජය අතහැර ධර්ම විජයට සැරසුනු වෙනත් අධිරාජයකු ගැන ලෝක ඉතිහාසයේ සඳහන් නොවේ. අවිබලයෙන් ලොව දිනීමට ගිය නැපෝලියන්, ඇලෙක්සැන්ඩර් හා හිටලර් වැනි අයගේ ජීවිත කෙළවර වූයේ ද රණකාමීත්වයෙන් කටයුතු කරද්දී ය. අශෝක දහම් විජයට පිළිපත්තේ උසස් රණ කාමීත්වයක් ද ඇතිව තිබිය දී බව කාලිංග සටන සාක්ෂි දරයි. මෙය අශෝක අධිරාජයාගේ ශ්‍රේෂ්ඨත්වය කියාපාන කරුණකි.

මෞර්ය පෙළපතේ ආරම්භකයා වූ චන්ද්‍රගුප්ත කළ සටන් නිසා රාජධානි කිහිපයක් ම ඔහු යටතට පත් ව තිබිණි. චන්ද්‍රගුප්ත සහ එයින් පසු බලයට පත් බින්දුසාර රජුගේ අවදියේ ගොඩනගා තිබූ රාජ්‍යය තවදුරටත් පුළුල් කර ගැනීම අශෝක රජු සතු වගකීමක් විය. රාජ්‍යය ලැබීමට පෙර තක්ෂිලා හා අවන්ති ප්‍රදේශවල ඔහු ගෙන ගිය පාලනය නිසා ඔහුට රාජ්‍ය කටයුතු ගැන පරිචයක් ලැබී තිබුණි. මෙය ද උපකාරී කොට ගත් අශෝක බලයට පත් මුල් අවදියේ දී ම විශාල රාජ්‍යයක් ගොඩනැගීමට සමත් විය.

අශෝක රජතුමා උසස් පාලකයෙකු බවට පත් වීමට තවත් හේතුවක් වූයේ ඔහු අනුගමනය කළ මධ්‍යස්ථ ප්‍රතිපත්තියයි. ඔහුගේ ම සෙල්ලිපිවල සඳහන් වන අන්දමට කුලය, ධනය, බලය, ආදී කිසිදු හේදයක් නොමැතිව සෑම දෙනාට ම සමාන ලෙස නීතිය ක්‍රියාවෙහි යෙදවිණි.

ඔහුගේ ආගමික ප්‍රතිපත්තිය ද මධ්‍යස්ථ ය. ශාන්ත පාවුළු සාන්තුවරයාත් රෝමයේ මාකස් යුරේලියස් රජතුමාත් ආගම් ප්‍රචාරය කිරීම නිසා ඉතිහාසයෙහි වැදගත් තැනක් හිමිකොට ගෙන තිබේ. එහෙත් ඔවුහු වෙනත් ආගම් මර්දනය කරමින් තම ආගම ප්‍රචාරය කළ හ. අශෝක රජතුමා භාරතයේ පැවති එකඟ ආගමක් හෝ රාජ්‍ය බලය යොදා මැඩ පැවැත්වීමට පියවර නොගත්තේ ය.

ඉන්දියාවේ මහා අක්ඛාර් රජු, කොන්ස්ටැන්ටයින් වැනි අය ආගමික ප්‍රතිසංස්කරණය ඇති කිරීමට උත්සාහ ගන්නා ලද්දේ තම බලය තහවුරු කරගැනීම සඳහා ය. බලය තහවුරුව තිබිය දී ම අශෝක රජතුමා ධර්මය ප්‍රචාරය කිරීම ඉහත සඳහන් අයට වඩා කැපී පෙනෙන ලක්ෂණයකි.

ජන ජීවිතයට සිරිත් විරිත්, ගුණධර්ම ආදිය සාර්ථකව සම්බන්ධ කළ පාලකයෙකු අශෝක හැර වෙනත් නොමැති තරම් ය. ඔහු බුද්ධ ධර්මයේ සඳහන් යහපත් ගුණ ධර්ම ජනතාවට පුරුදු පුහුණු කළේ ය.

ඉහත සඳහන් කරුණු අනුව එච්.ඒ. වෙල්ස් (The Outline of History) සඳහන් කරන අන්දමට අශෝක ලෝකයේ රජවරුන් අතර පුදුම පුද්ගලයෙකු පමණක් නොව අන් අයෙකුට සමකළ නොහැකි ශ්‍රේෂ්ඨත ම පුද්ගලයා බවට ද පත් වේ.

අශෝක ධර්මය

අශෝක රජතුමා උපතින් ජෛනයකි. කාලිංග සටනින් සිදු වූ මහා මනුෂ්‍ය ඝාතනය ගැන ආපසු හැරී බැලූ ඔහු මහත් සංවේගයට පත් විය. දිනපතා රජ මැදුරේ දන් වැළඳ බමුණු, තීර්ථක ආදීන්ගේ අසංවර ගති කෙරේ අශෝක රජු තවත් පැත්තකින් කළකිරීමට පත්ව සිටියේ ය. මේ අතර රජු තම වැඩිමහල් සෙහොයුරු සුමන කුමාරයාගේ පුත් නිග්‍රෝධ සාමණේරයන් වහන්සේගේ සන්සුන් ගමන දැක පැහැද පසුව බුදුදහම වැළඳ ගත්තේ ය.

අශෝක රජතුමා ලියන ලද භාබුදු, කෝසම්බි, සාරානාත්, මස්කි ආදී ශිලා ලේඛනයන්ට අනුව අශෝක රජතුමා බුදුදහම වැළඳ ගත් බව ස්ථිර වේ. එහෙත් ඔහු ප්‍රචාරයට පත් කළේ බුදුදහමෙහි සඳහන් කර්මය, නිර්වාණය, පුනරුප්පත්තිය වැනි ගැඹුරු ධර්මයන් නොවේ. මව්පියන්ට, වැඩිහිටියන්ට, ගුරුවරුන්ට සැලකීමේ වැදගත්කම, මහණ බමුණන් පිදීමේ අගය, දෑස් දස් කම්කරු ආදීන්ට කළයුතු සංග්‍රහ, සතුන්ට කරුණාව දැක්වීම, අනුන්ගේ හිත සුව පිණිස ක්‍රියාකිරීම, සත්‍යවාදී බව, අනලස්ව කටයුතු කිරීම ආදිය ය

ඒ අනුව සලකා බලන විට හොඳ මනුෂ්‍යයෙකු වීමට අවශ්‍ය ආචාර ධර්ම රාශියකුත් උසස් මනුෂ්‍යයෙකු සේ ජීවත් වීමට අවශ්‍ය කරන ජීවන ක්‍රමයකුත් ඔහුගේ ධර්මය සේ ප්‍රචාරය කළ බව පෙනේ. මේ නිසා අශෝකයන්ගේ ධර්මය ජනතාව සදාචාරාත්මක කිරීම සඳහා ඉදිරිපත් කළ නීති මාලාවකැයි සමහරු කියති. එහි ඇති කැපී පෙනෙන ලක්ෂණය නම් ඕනෑම ආගමක් අදහන අයෙකුට පිළිගැනීමට හැකිවීම යැයි මහාවාර්ය බරුවා මහතා සඳහන් කරයි. එක් රටක් පමණක් නොව මුළු ලෝකය ම එක්සත් ව සාමකාමීව අභිවාද්ධියකව තබා ගැනීමට වුව ද අශෝක ධර්මය පොහොසත් වෙයි.

අශෝක ධර්මයට බුදුදහමින් ලත් එළිය

හොඳ සමාජයක් ගොඩනැගීමට අවශ්‍ය සමාජ ධර්ම පිළිබඳ ව සොයන්නකුට බුදු දහමින් තරම් එළියක් වෙනත් කිසිදු ආගමකින් නොලැබේ. සිඟාලෝවාද සූත්‍රය පමණක් වුවත් හරිහැටි පිළිපැදීමෙන් යහපත් සමාජයක් ගොඩනැගිය හැකි ය. මෙවැනි උපදෙස් ඇතුළත් සූත්‍ර කීපයක් ම බෞද්ධයා අතර ප්‍රචලිත ය.

අශෝක රජතුමා ප්‍රචාරය කළ ධර්මය සඳහා බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කළ විවිධ දහම් කොටස් ඔහුට ප්‍රයෝජනවත් වූ බව පැහැදිලි කරුණකි. තීර්ථකයන් සසුනෙන් තෙරපීමට පෙර සත් දිනක් මුළුල්ලේ අශෝක රජතුමා ධර්මය උගත් බව ප්‍රකට ය. එයින් පසුව ද මොග්ගලීපුත්තතිස්ස තෙරුන් නීති ඇසුරු කළාට සැක නැත. රජතුමා සංඝයා වහන්සේ හමුවට ගිය බව ගුජරාටි, බ්‍රහ්මගිරි, මස්කි වැනි සෙල්ලිපිවල සඳහන් වේ. මෙසේ සංඝයා නිරන්තරයෙන් ඇසුරු කිරීමෙන් ධර්මය පිළිබඳ ව පුළුල් අවබෝධයක් රජුට ලැබුණි.

සත්ත්වයා කෙරෙහි මෛත්‍රිය දැක්වීම, පරාර්ථ සේවය, පිදිය යුත්තන් පිදීම, මහණ බමුණන් පිදීම සහ සැලකිලි දැක්වීම, නෑ හිත මිතුරන්ට සැලකීම, නිවැරදි ව ජීවත් වීම වැනි කරුණු ගැන සිඟාලෝවාද, මංගල, ව්‍යග්ඝපජ්ජ ආදී සූත්‍රයන් ගෙන් අශෝක රජතුමා ජනතාවට උපදෙස් දී ඇත. 'ගිහි විනය' නමින් බෞද්ධ සාහිත්‍යයේ හැඳින්වෙන එම ගුණ ධර්ම ගැන අශෝක රජතුමා නිතර සඳහන් කොට ඇත. ඔහු ජනතාව සඳහා දක්වා ඇති කරුණු සමූහය සම්පූර්ණයෙන් ම බුද්ධ දේශනාවට සමාන වනවා මිස එකදු කරුණකින් හෝ වෙනස් කමක් ඇති නොවන බව පැහැදිලි ය. මේ අනුව නිග්‍රෝධ සාමණේරයන් වහන්සේ හමුවේ සිට ලබාගත් බුදුදහමේ ආභාසය අශෝක ධර්මය කෙරෙහි වෙන් නොකළ හැකි සේ බලපා ඇති බව පිළිගත යුතු වේ. අශෝක ප්‍රචාරය කළ ධර්මය බුද්ධ ධර්මය යයි. රායි වෞද්ඪ, බණ්ඩකාර් වැනි ඉතිහාසඥයන් විසින් සඳහන් කරනුයේ ඒ නිසා විය යුතු ය.

රාජ්‍ය පාලන ධර්මයක් වශයෙන් අශෝක ධර්මයේ ඇති සර්ව සාධාරණත්වය

බුද්ධ ධර්මයෙහි වැදගත් තැන් ගරුකොට ගත් අශෝක රජතුමා එම ඉගැන්වීම් රාජ්‍ය පාලන ධර්මයක් බවට පත් කොට ගත් බව පෙනේ. අශෝක රජතුමා පාලකයෙකු කුළ තිබිය යුතු දානය, ප්‍රියවචනය, අර්ථවර්ශාව, සමානාත්මතාව යන සංග්‍රහවස්තු හතර ම ජනතාව උදෙසා ක්‍රියාත්මක කළේ ය. මුළු මහත් ජනතාව තමාගේ දරුවන්ගැසි (සවෙ මුනිසා මම පණ) ලොවට හඬගා කීවා පමණක් නොව එම අදහස අර්ථවත් වන ලෙස පාලනය ද මෙහෙය වී ය.

සියලු සතුන් කෙරෙහි එක හා සමාන ලෙස මෛත්‍රිය සහ කරුණාව පැතිර වූ පාලකයෙකු වශයෙන් අශෝක රජු නම් කළ හැකි ය. ඔහු පොදු ජනයාට යහපත ගෙනදෙන ගස් ද බෙහෙත් පැලෑටි වර්ග ද රෝපණය කර වී ය. පැත් පොකුණු ඉදිකර වී ය. මිනිසුන්ගේ ප්‍රයෝජනය සඳහා පමණක් නොව කිරිසන් සතුන් උදෙසා ද ආරෝග්‍ය ශාලා සෑදවී ය.

ගුණධර්ම රැකීමේ දී තමා පළමු කොට සුදුසු ගුණයෙහි පිහිටු වීම අශෝක රජතුමාගේ කැපී පෙනෙන ලක්ෂණයකි. උදාහරණයක් වශයෙන් සතුන් කෙරෙහි දැක්වූ දයාව පෙන්විය හැකි ය. මුල් කාලයේ දිනපතා ආහාරය සඳහා රජ මැදුරෙහි සිය ගණන් සතුන් මැරීම ප්‍රතිපත්තිය වී තිබුණි. අශෝක රජතුමා අනුක්‍රමයෙන් එය අඩුකර ගෙනවුත් මොණරුන් දෙදෙනෙකුත් එක් මුවෙකුත් දක්වා අඩු කොට අන්තිමේ එසේ සතුන් මැරීම සම්පූර්ණයෙන් නතර කළේ ය. මෙසේ සියලු සතුන්ට ම අහය දානය දීමේ ප්‍රතිපත්තිය ක්‍රියාත්මක කළ රජතුමා අනතුරුව සතුන් නොමරන මෙන් ජනතාවගෙන් ඉල්ලී ය. සතුන් මරා යාග නොකරන ලෙස ද දැන්වී ය. සතුන් වසන කැලෑ ගිනි තැබීම ද තහනම් කරන ලද්දේ පොදුවේ සතුන් වෙත පෑ දයාව නිසා ය. සත්ත්ව යාග පවත්වන සමහර ආගම්වලට මෙම නීතිය තරමක අවහිරයක් ව පෙනෙතත් පොදුවේ සලකන විට සියලු සතුන් කෙරෙහි දයාත්විතව කටයුතු කිරීමක් බව පිළිගත යුතු වෙයි.

හික්ෂුන් වහන්සේ අතර පවා සමගිය සහ සමාදානය ඇති කිරීමට අවශ්‍ය ය පියවර ගැනීම අශෝක රජු කළ තවත් ක්‍රියාවකි. හික්ෂුන් වහන්සේ අතර භේදකාරී ව ක්‍රියා කරන්නවුන් සුදුවත් හඳවා සසුනෙන් නෙරපී ය. යහපත් සංඝ සමාජයක අය විසින් දැනගත

යුතු ධර්ම කොටස් පිළිබඳ ව අවබෝධයක් තිබූ රජතුමා ඒවා දැනගැනීමේ අගය සංසයාට මතක් කර දුන්හ. විශේෂයෙන් අනාගත භය සූත්‍රය, අරියවංස සූත්‍රය, සාරිපුත්ත සූත්‍රය, මුනි සූත්‍රය යන සූත්‍ර ධර්ම නිතර සිහියේ තබාගන්නා ලෙස ලිපි මගින් සංසයා වහන්සේගෙන් ඉල්ලා සිටියේ ය.

පිදිය යුත්තන් පිදීමේ අගය පෙන්වා දුන් අශෝක රජු තමා ද එම ගුණය උසස් කොට සැලකී ය. සේවය සඳහා යොදා ගන්නා දූසිදස් කම්කරු ආදීන් පිළිබඳ ව විශේෂයෙන් සඳහන් කළ ඔහු ඒ අයට කළයුතු සංග්‍රහ ආදිය නොඅඩුව කරන මෙන් ඉල්ලී ය. අනුන් නොරැවටීම, වංචා නොකිරීම ජනතාව තුළ තිබිය යුතු ගුණධර්ම ලෙස දක්වා ඇත.

ධර්ම ප්‍රචාරක කටයුතු

අශෝක රාජ්‍ය සමයෙහි තරම් බුදුදහම ලොවෙහි ව්‍යාප්ත වූ වෙනත් පාලන කාලයක් නැති තරම් ය. ඔහුගෙන් සිදු වූ ආගමික සේවය වෙනත් කිසිදු පාලකයෙකුගෙන් නොවූයේ යැයි සලකනුයේ එහෙයිනි. මහාවංසයෙහි සඳහන් කරන අන්දමට 84,000ක් ධර්මස්කන්ධය උදෙසා 84,000ක් වෙහෙර විහාර තුන් වසරක් තුළ සාදා නිම කරන ලදී. අශෝකාරාමය වැනි සුවිසල් ආරාමයන් හා සාංචි මහා ස්තූපය වැනි අහස් කුසට විහිදී ගිය සැයනුන් ඒ අතර දක්නට ලැබේ. හියුංසාං සංචාරක හික්ෂුන් වහන්සේ වැනි විදේශීය ලේකකයෝ අශෝක ඉදිකළ බෞද්ධ පූජනීය ස්ථාන පිළිබඳ ව වර්ණනාත්මක ව කරුණු දක්වූහ.

රජතුමා වෙනුවෙන් ආගමික කටයුතු සිදුකිරීම සඳහා ධර්ම මහාමාත්‍ය නමින් ඇමතිවරුන් පත් කළ බව දැක් වේ. අභිෂේකයෙන් 13 වෙනි වර්ෂයේ දී පත්කළ මේ අය පස් වසරකට වරක් සෑම ප්‍රදේශයක ම සංචාරය කළ බව පැහැදිලි වේ. දැනුම් නීති රීති පැනවීම පොදුවේ සෑම ආගමක් අතර ම මිත්‍රත්වය ඇතිකිරීම, රජු වෙනුවෙන් කළ යුතු ආගමික කටයුතු සිදුකිරීම වැනි දේ ඔවුන්ට භාර වූ කාර්යයන්ගෙන් කිහිපයකි. ඒ ඒ ප්‍රදේශවල කටයුතු කිරීමේ දී මහාමාත්‍ය, රජුගේ යන නිලධාරීන්ගේ සහාය ධර්ම මහාමාත්‍යවරුන්ට ලැබුණි. ආගමික කටයුතු සඳහා උසස් ඇමතිවරුන් පත්කළ බව ලෝක ඉතිහාසයේ සඳහන්වන ප්‍රථම අවස්ථාව මෙය යි.

ගුණධර්ම වර්ධනයට අවශ්‍ය විවිධ පියවර ගත් අශෝක රජතුමා එයින් එකක් වශයෙන් වන්දනාගමන් හි යෙදීම ක්‍රියාත්මක කළ බව පෙනේ. අභිෂේකයෙන් 10 වන වර්ෂයේ දී ශ්‍රී මහා බෝධියත් 20 වෙනි වර්ෂයේ දී ලුම්බිණියත් වැදීමට ගිය බව සඳහන් කොට තිබීම එයට නිදසුනකි. ජනතාව ධාර්මික තත්ත්වයට පත්කිරීමට මෙම ක්‍රියාවන් හේතු වූවාට සැක නැත.

ධර්ම ප්‍රචාරය සඳහා අනුගමනය කළ ඉතා වැදගත් අංගයක් වූයේ ධර්ම කරුණු ඇතුළත් ශිලා ලේඛන ලියවා වැඩි වශයෙන් ජනයා ගැවසෙන මංසන්ධි අසල පිහිටු වීමයි. ඒ ඒ ප්‍රදේශවල ජනතාවගේ භාෂාවෙන් ඉතා ලිහිල්ව ලියූ මෙම ලිපි කියවීමෙන් ඊට වැසියා සුමගට යොමු වූවාට සැක නැත.

මොග්ගලීපුත්තනිස්ස තෙරණුවන්ගේ ප්‍රධානත්වයෙන් පැවැත් වූ ධර්ම සංගායනාවෙහි ප්‍රධාන දායකත්වය දැරූ අශෝක අධිරාජයා එයින් අනතුරුව රටවලට ධර්ම දැනයන් වහන්සේලා පිටත් කරවීමට අවශ්‍ය සහාය දුන්නේ ය. ලංකාවට වැඩිම වූ මිහිඳු මහරහතන් වහන්සේත් සංඝමිත්තා තෙරණියත් සුමන සාමණේරයන් වහන්සේත් පිළිබඳ ව සලකන විට සම්බුදුසසුන සඳහා සේවය කිරීමට රජ පවුලේ ම අය යොදාගත් ආකාරය ප්‍රකට වෙයි.

අශෝක රජතුමා යටතේ නොපැවති ඉන්දියාවේ සමහර රාජ්‍යයන් වෙත ද බෞද්ධ පණිවුඩය යැවීමට පියවර ගත් බව සෙල්ලිපිවල සඳහන් වෙයි. සොළී රාජ්‍යය කේරළ පාණ්ඩ්‍ය රාජ්‍යය එයට නිදසුන් ය.

තෙවෙනි ධර්ම සංගායනාවෙන් පසු ධර්ම දැනයන් වහන්සේලාගේ මාර්ගයෙන් ධර්ම පණිවුඩය පිටත් කොට යැවූ බව කලින් ද සඳහන් විය. ඒ හැරුණු විට අශෝක රජතුමා විසින් ම රටවල් කිහිපයක රජුන් වෙත තානාපතිවරුන්ගේ මාර්ගයෙන් ධර්ම පණිවුඩය යැවූ බව දැක් වේ.

එම පාලකයන් නම්:-

1. සිරියාවේ පාලකයා වූ 11 ඇන්ටියෝකස් (ක්‍රි.පූ. 261-246) රජු
2. ඊජිප්තුවේ 11 ටොලමි පිලඩෙල්පස් (ක්‍රි.පූ. 285-247) රජු
3. මැසිඩෝනියාවේ ඇන්ටිගොනස් ගොනටස් (ක්‍රි.පූ. 272-230) රජු
4. එපිරස්හි ඇලෙක්සැන්ඩර් (ක්‍රි.පූ. 272-255) රජු

මිහිඳු මහරහතන් වහන්සේ ලංකාවට වැඩිමවීමට පෙරත් ඇමතියන් මගින් දෙවන පැතිස් රජුට ද තෙරුවන් සරණ යන ලෙස පණිවුඩයක් එවීමට අශෝක රජු ක්‍රියා කළේ යැයි මහාවංසයෙහි සඳහන් වේ. ශ්‍රී මහා බෝධියේ දක්ෂිණ ශාඛාව ගෙන සංඝමිත්තා තෙරණිය මෙරටට එවීම සඳහා ද රජතුමාගෙන් ලැබුණ සහාය විශාල ය. මේ අනුව ඇත රටවලට පවා බුද්ධ ධර්මය ව්‍යාප්ත කිරීමට කටයුතු කළ කෙනෙකු වශයෙන් අශෝක රජතුමාට ඉතිහාසයේ ලැබෙනුයේ වැදගත් තැනකි.

 අභ්‍යාස

01. අශෝක රජතුමා ශ්‍රේෂ්ඨ අධිරාජ්‍යයෙකු වන්නට බලපෑ සාධක නම් කරන්න.
02. අශෝක රජතුමා බුදු දහම වැළඳ ගත් බව තහවුරු කෙරෙන ශිලාලේඛන 4ක් නම් කරන්න.